

Det matematiske fundamentet til den diskrete Fourier-transformen

Supplement til forelesning 9
INF2310 - Digital bildebehandling

Andreas Kleppe

Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo

8. april 2013

Dagens mål

Dagens mål

Forstå 2D diskret Fourier-transform (2D DFT) som et ortogonalt basisskifte, og bevise denne sammenhengen.

Standard indreprodukt

- Standard indreprodukt i $\mathbb{R}^N$ er:

$$\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle := \vec{x}^T \vec{y} = \sum_{i=0}^{N-1} x_i y_i$$

- Notasjon: Ofte én-indekseres vektorelementene i grunnleggende lineær algebra, men vi null-indeksrer.
  - Notasjon: Ofte angis dimensjonene med små bokstaver, men vi bruker store bokstaver, f.eks. N istedetfor n .
  - $\sqrt{\langle \vec{x}, \vec{x} \rangle}$ er den euklidske normen.
- Standard indreprodukt i $\mathbb{C}^N$ er:

$$\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle := \vec{x}^T \vec{y}^* = \sum_{i=0}^{N-1} x_i y_i^*$$

- Notasjon: * betegner kompleks-konjugering.

Ortogonalitet

- Et *indreproduktrom* er et vektorrom med et spesifikt indreprodukt.
  - F.eks. $\mathbb{R}^3$ med den euklidske normen.
- To vektorer $\vec{x}$ og $\vec{y}$ kalles *ortogonale* i et indreproduktrom hvis $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = 0$. Vi skriver at $\vec{x} \perp \vec{y}$.
  - Her betegner $\langle \cdot, \cdot \rangle$ indreproduktet til indreproduktrommet.

Standard indreprodukt for komplekse matriser

- Standard indreprodukt i $\mathbb{C}^{M,N}$ er:

$$\langle A, B \rangle := \sum_{i=0}^{M-1} \sum_{j=0}^{N-1} a_{ij} b_{ij}^*$$

- To matriser A og B er ortogonale hvis $\langle A, B \rangle = 0$.
  - Dette er egentlig bare en spesialtilfelle av definisjonen på forrige slide fordi $\mathbb{C}^{M,N}$ er et vektorrom på lik linje med $\mathbb{C}^N$; begrepet *vektor* brukes i denne sammenhengen som en betegnelse på elementene i et vektorrom.

Basis

- En *basis* for et vektorrom V er en mengde vektorer $\{\vec{v}_0, \dots, \vec{v}_{N-1}\}$ (der $\vec{v}_i \in V$ for alle i) som:
  - 1 Er lineært uavhengige, d.v.s., $\sum_{i=0}^{N-1} c_i \vec{v}_i = 0 \Rightarrow c_i = 0 \forall i$
  - 2 Utspenner V , d.v.s., $V = \text{Span}\{v_0, \dots, v_{N-1}\}$
- En basis (for V) kan betraktes som en minst mulig mengde som kan representere alle vektorer (i V).
- Å skifte basisen som brukes til å uttrykke en vektor kalles et *basisskifte*.
- Et basisskifte endrer hvordan vektoren er representert, men ikke hva den representerer.

Ortogonal basis I

- En mengde vektorer $\{\vec{v}_0, \dots, \vec{v}_{N-1}\}$ kalles en *ortogonal mengde* dersom $\langle \vec{v}_i, \vec{v}_j \rangle = 0 \forall i \neq j$
- En *ortogonal basis* er en basis og en ortogonalt mengde.
- Et *ortogonalt basisskifte* er et basisskifte mellom ortogonale basiser.

Ortogonal basis II

Teorem: Ortogonalt basisskifte

La $S := \{\vec{v}_0, \dots, \vec{v}_{N-1}\}$ være en ortogonal basis for et indreproduktrom. Enhver $\vec{y}$ i dette rommet kan da skrives som:

$$\vec{y} = \sum_{i=0}^{N-1} c_i \vec{v}_i$$

der c_i for $i = 0, 1, \dots, N - 1$ er gitt ved:

$$c_i = \frac{\langle \vec{y}, \vec{v}_i \rangle}{\langle \vec{v}_i, \vec{v}_i \rangle}$$

der $\langle \cdot, \cdot \rangle$ betegner indreproduktet til indreproduktrommet. $c_0, c_1, \dots, c_{N-1}$ kalles koordinatene til $\vec{y}$ m.h.p. S .

En ortogonal basis

For $u = 0, 1, \dots, M - 1$ og $v = 0, 1, \dots, N - 1$, la:

$$A_{u,v} := \frac{1}{MN} \begin{bmatrix} e^{j2\pi\left(\frac{u \cdot 0}{M} + \frac{v \cdot 0}{N}\right)} & \dots & e^{j2\pi\left(\frac{u \cdot 0}{M} + \frac{v(N-1)}{N}\right)} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ e^{j2\pi\left(\frac{u(M-1)}{M} + \frac{v \cdot 0}{N}\right)} & \dots & e^{j2\pi\left(\frac{u(M-1)}{M} + \frac{v(N-1)}{N}\right)} \end{bmatrix}$$

Teorem

$A = \{A_{u,v} \mid u = 0, 1, \dots, M - 1 \wedge v = 0, 1, \dots, N - 1\}$ er en ortogonal basis for $\mathbb{C}^{M,N}$ m.h.p. standard indreprodukt i $\mathbb{C}^{M,N}$.

En ortogonal basis - bevis (basis)

Dersom A er en ortogonal *mengde*

må den også være en *basis* for det aktuelle rommet, $\mathbb{C}^{M,N}$:

- 1 Siden elementene i A , $A_{u,v}$, er ulik 0-matrisen, vil ortogonalitet medføre lineær uavhengighet.
- 2 A utspenner $\mathbb{C}^{M,N}$ hvis elementene er lineært uavhengige:
  - Det finnes MN elementer i A .
  - Hver matrise ligger i $\mathbb{C}^{M,N}$.
  - Dimensjonen av $\mathbb{C}^{M,N}$ er MN .
  - $\Rightarrow$ dersom elementene i A er lineært uavhengige må de utspenne $\mathbb{C}^{M,N}$.

Altså står og faller hele teoremet på om A er en ortogonal mengde.

En ortogonal basis - bevis (ortogonalitet I)

A er en ortogonal mengde hvis og bare hvis $\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle = 0$ når $u \neq u'$ og/eller $v \neq v'$. Generelt er:

$$\begin{aligned}\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle &= \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} e^{j2\pi \left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N} \right)} e^{-j2\pi \left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N} \right)} \\ &= \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} e^{j2\pi \left(\frac{(u-u')x}{M} + \frac{(v-v')y}{N} \right)}\end{aligned}$$

Dersom $u = u'$ og $v = v'$ (trengs ikke for å vise ortogonalitet):

$$\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle = \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} e^0 = \frac{1}{MN}$$

En ortogonal basis - bevis (ortogonalitet II)

Dersom $v \neq v'$:

$$\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle = \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} e^{j2\pi \frac{(u-u')x}{M}} \sum_{y=0}^{N-1} e^{j2\pi \frac{(v-v')y}{N}}$$

Siden $v \neq v'$ vil $v - v' \in \{-(N-1), \dots, -1, 1, \dots, N-1\}$ og dermed $e^{j2\pi \frac{v-v'}{N}} \neq 1$. Siden $\sum_{k=0}^{n-1} r^k = \frac{1-r^n}{1-r}$ når $r \neq 1$:

$$\begin{aligned} \langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle &= \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} e^{j2\pi \frac{(u-u')x}{M}} \cdot \frac{1 - e^{j2\pi(v-v')}}{1 - e^{j2\pi \frac{v-v'}{N}}} \\ &= \frac{1}{M^2 N^2} \sum_{x=0}^{M-1} e^{j2\pi \frac{(u-u')x}{M}} \cdot \frac{1 - 1}{1 - e^{j2\pi \frac{v-v'}{N}}} = 0 \end{aligned}$$

En ortogonal basis - bevis (ortogonalitet III)

Dersom $u \neq u'$ kan vi føre et helt tilsvarende resonnement for å vise at $\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle = 0$:

- 1 Bytt summasjonsrekkefølgen.
- 2 Trekk ut potensen med $v - v'$ i eksponenten fra indre sum.
- 3 $u - u' \in \{-(M-1), \dots, -1, 1, \dots, M-1\}$
 $\Rightarrow e^{j2\pi \frac{u-u'}{M}} \neq 1$
 $\Rightarrow$ kan bruke formelen for geometrisk rekke.
- 4 Telleren blir 0 $\Rightarrow$ hele uttrykket blir 0.

En ortogonal basis - bevis (ortogonalitet IV)

Vi har altså vist at $\langle A_{u,v}, A_{u',v'} \rangle = (MN)^{-1} \delta(u - u', v - v')$,
der δ er Kronecker delta, d.v.s. at:

- 0 når $u \neq u'$ og/eller $v \neq v'$.
  - $\Rightarrow A$ er en ortogonal mengde.
- $(MN)^{-1}$ når $u = u'$ og $v = v'$.
  - $\Rightarrow$ mengden av $\sqrt{MNA_{u,v}}$ for $u = 0, 1, \dots, M - 1$ og $v = 0, 1, \dots, N - 1$ er en *ortonormal* mengde (d.v.s. en ortogonal mengde der alle elementene har indreproduktnorm 1).

Sammen med basis-beviset har vi dermed bevist teoremet;
 $A = \{A_{u,v} \mid u = 0, 1, \dots, M - 1 \wedge v = 0, 1, \dots, N - 1\}$ er en
ortogonal basis for $\mathbb{C}^{M,N}$ m.h.p. standard indreprodukt i $\mathbb{C}^{M,N}$.

2D DFT - et ortogonalt basisskifte I

Siden A er en ortogonal basis for $\mathbb{C}^{M,N}$ m.h.p. dets standard indreprodukt, så sier teoremet om ortogonalt basisskifte at:

- Enhver $f \in \mathbb{C}^{M,N}$ oppfyller:

$$f = \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} c_{u,v} A_{u,v}$$

som etter og omdøpt $c_{u,v}$ til $F(u, v)$ kan skrives på komponentform som:

$$f(x, y) = \frac{1}{MN} \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)}$$

2D DFT - et ortogonalt basisskifte II

Videre sier teoremet om ortogonalt basisskifte:

- ... der $c_{u,v} = F(u, v)$ for $u = 0, 1, \dots, M - 1$ og $v = 0, 1, \dots, N - 1$ er gitt ved:

$$\begin{aligned} F(u, v) &= \frac{\langle f, A_{u,v} \rangle}{\langle A_{u,v}, A_{u,v} \rangle} \\ &= \frac{(MN)^{-1} \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N})}}{(MN)^{-1}} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N})} \end{aligned}$$

2D DFT - et ortogonalt basisskifte III

- Vi definerer 2D diskret Fourier-transform (2D DFT) av et bilde $f \in \mathbb{R}^{M,N}$ som koordinatene til f m.h.p. A .
- Altså er 2D DFT av f matrisen $F \in \mathbb{C}^{M,N}$ som er gitt ved:

$$F(u, v) = \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)}$$

for $u = 0, 1, \dots, M - 1$ og $v = 0, 1, \dots, N - 1$.

- Vi gå tilbake til standardbasisen for matriser ved å bruke:

$$f(x, y) = \frac{1}{MN} \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)}$$

for $x = 0, 1, \dots, M - 1$ og $y = 0, 1, \dots, N - 1$.

Kalles 2D invers diskret Fourier-transform (2D IDFT).

Egenskaper ved 2D DFT: Periodisk

Betegn 2D DFT-en til bildet $f \in \mathbb{R}^{M,N}$ som F .

F er periodisk

$F(u, v) = F(u + kM, v + kN)$ når $k \in \mathbb{Z}$.

Bevis:

$$\begin{aligned} F(u + kM, v + kN) &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi \left(\frac{(u+kM)x}{M} + \frac{(v+kN)y}{N} \right)} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi \left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N} \right)} e^{-j2\pi k(x+y)} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{-j2\pi \left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N} \right)} = F(u, v) \end{aligned}$$

□

PS: Gjelder selv om f er kompleks.

Egenskaper ved 2D DFT: f blir også periodisk

Betegn 2D DFT-en til bildet $f \in \mathbb{R}^{M,N}$ som F .

f er periodisk

$f(x, y) = f(x + kM, y + kN)$ når $k \in \mathbb{Z}$.

Bevis: Som forrige:

$$\begin{aligned} f(x + kM, y + kN) &= \frac{1}{MN} \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi \left(\frac{(u+kM)x}{M} + \frac{(v+kN)y}{N} \right)} \\ &= \frac{1}{MN} \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi \left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N} \right)} e^{j2\pi k(x+y)} \\ &= \frac{1}{MN} \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u, v) e^{j2\pi \left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N} \right)} = f(x, y) \quad \square \end{aligned}$$

Altså antas indirekte at f er periodisk når vi bruker 2D DFT.

Egenskaper ved 2D DFT: Konjugert symmetrisk

Betegn 2D DFT-en til bildet $f \in \mathbb{R}^{M,N}$ som F .

F er konjugert symmetrisk

$$F(u, v) = F^*(-u, -v).$$

Bevis:

$$\begin{aligned} F^*(u, v) &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f^*(x, y) e^{j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} f(x, y) e^{j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} = F(-u, -v) \end{aligned}$$

Siden $F(-u, -v) = F^*(u, v)$, så er $F(u, v) = F^*(-u, -v)$.

□

Merk: f må være reell!

Egenskaper ved 2D DFT: Sinus og cosinus I

Eulers formel relaterer den komplekse eksponentialen til de trigonometriske funksjonene:

$$e^{j\theta} = \cos \theta + j \sin \theta$$

Fra denne formelen får vi de to trigonometriske identitetene:

$$\begin{aligned} \cos \theta &= \frac{\cos \theta + \cos \theta}{2} + \frac{j \sin \theta - j \sin \theta}{2} \\ &= \frac{\cos \theta + j \sin \theta + \cos(-\theta) + j \sin(-\theta)}{2} = \frac{e^{j\theta} + e^{-j\theta}}{2} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \sin \theta &= \frac{j \sin \theta + j \sin \theta}{2j} + \frac{\cos \theta - \cos \theta}{2j} \\ &= \frac{j \sin \theta + \cos \theta - j \sin(-\theta) - \cos(-\theta)}{2j} = \frac{e^{j\theta} - e^{-j\theta}}{2j} \end{aligned}$$

Egenskaper ved 2D DFT: Sinus og cosinus II

Korollar: 2D DFT av en samplet 2D cosinus

2D DFT-en av cosinusen $f(x, y) = \cos\left(2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)\right)$,
der $x = 0, 1, \dots, M-1$ og $y = 0, 1, \dots, N-1$,
er $F(u, v) = \frac{MN}{2} (\delta(u - u', v - v') + \delta(u + u', v + v'))$.

Bevis:

$$\begin{aligned} F(u, v) &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} \cos\left(2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)\right) e^{-j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} \frac{e^{j2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)} + e^{-j2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)}}{2} e^{-j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} \\ &= \frac{MN}{2} (\delta(u - u', v - v') + \delta(u + u', v + v')) \end{aligned}$$

□

Egenskaper ved 2D DFT: Sinus og cosinus III

Korollar: 2D DFT av en samplet 2D sinus

2D DFT-en av sinusen $f(x, y) = \sin\left(2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)\right)$,
der $x = 0, 1, \dots, M - 1$ og $y = 0, 1, \dots, N - 1$,
er $F(u, v) = \frac{MN}{2j} (\delta(u - u', v - v') - \delta(u + u', v + v'))$.

Bevis: Helt analogt med forrige bevis:

$$\begin{aligned} F(u, v) &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} \sin\left(2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)\right) e^{-j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} \\ &= \sum_{x=0}^{M-1} \sum_{y=0}^{N-1} \frac{e^{j2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)} - e^{-j2\pi\left(\frac{u'x}{M} + \frac{v'y}{N}\right)}}{2j} e^{-j2\pi\left(\frac{ux}{M} + \frac{vy}{N}\right)} \\ &= \frac{MN}{2j} (\delta(u - u', v - v') - \delta(u + u', v + v')) \end{aligned}$$

□

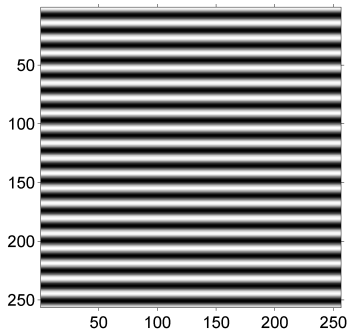
Egenskaper ved 2D DFT: Sinus og cosinus IV

- 2D DFT-en til en samplet 2D sinus eller cosinus med frekvens (u', v') er altså hhv.
 $\frac{MN}{2j} (\delta(u - u', v - v') - \delta(u + u', v + v'))$ og
 $\frac{MN}{2} (\delta(u - u', v - v') + \delta(u + u', v + v'))$.
  - Enheten til frekvensen er per bildelengde, $M \times N$.
- Absoluttverdien av 2D DFT-en angir frekvensen!
  - At det er et symmetrisk par er en nødvendighet ettersom f er reell;
vi har jo vist at 2D DFT da er konjugert symmetrisk.

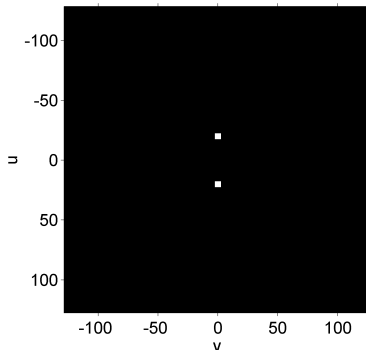
Eksempel I: 2D DFT av samplet 2D cosinus

Samplet 2D cosinus
med frekvens $(20, 0)$

Svart og hvitt indikerer hhv. -1 og 1.

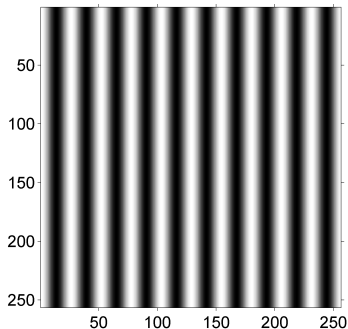
(Absoluttverdien av)
2D DFT-en

Svart og hvitt indikerer hhv. 0 og $MN/2$.
Merk at senterpikselet er $(0,0)$ -frekvensen.
De hvite pikslene er forstørret for fremvisning.

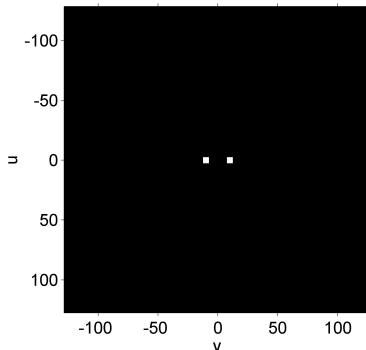
Eksempel II: 2D DFT av samplet 2D cosinus

Samplet 2D cosinus
med frekvens $(0, 10)$

Svart og hvitt indikerer hhv. -1 og 1.

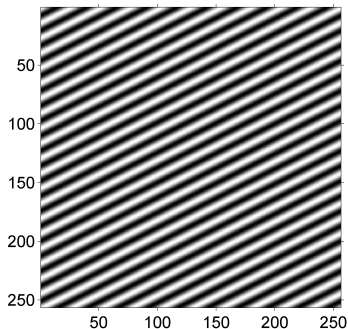
(Absoluttverdien av)
2D DFT-en

Svart og hvitt indikerer hhv. 0 og $MN/2$.
Merk at senterpikselet er $(0,0)$ -frekvensen.
De hvite pikslene er forstørret for fremvisning.

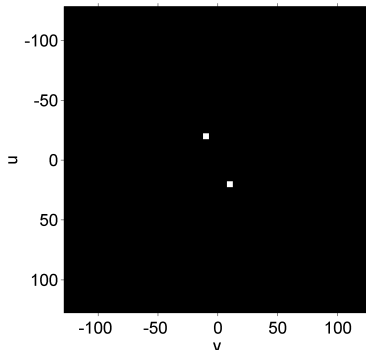
Eksempel III: 2D DFT av samplet 2D cosinus

Samplet 2D cosinus
med frekvens (20, 10)

Svart og hvitt indikerer hhv. -1 og 1.

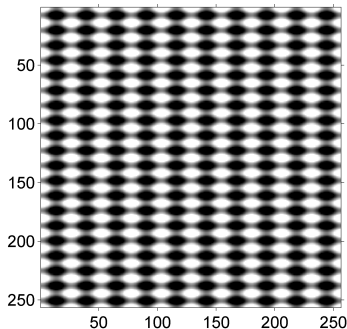
(Absoluttverdien av)
2D DFT-en

Svart og hvitt indikerer hhv. 0 og $MN/2$.
Merk at senterpikselet er (0,0)-frekvensen.
De hvite pikslene er forstørret for fremvisning.

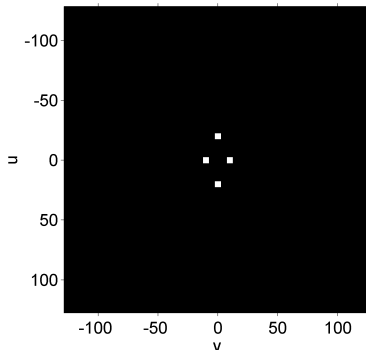
Eksempel IV: 2D DFT av summen av to cosinuser

cosinus med $(20, 0)$ +
cosinus med $(0, 10)$

Svart og hvitt indikerer hhv. -2 og 2 .

(Absoluttverdien av)
2D DFT-en

Svart og hvitt indikerer hhv. 0 og $MN/2$.
Merk at senterpikselet er $(0,0)$ -frekvensen.
De hvite pikslene er forstørret for fremvisning.

Oppsummering

- 2D DFT av bildet $f \in \mathbb{R}^{M,N}$ er koordinatene til f m.h.p. $A = \{A_{u,v} : u = 0, 1, \dots, M-1 \wedge v = 0, 1, \dots, N-1\}$, der:

$$A_{u,v} := \frac{1}{MN} \begin{bmatrix} e^{j2\pi\left(\frac{u \cdot 0}{M} + \frac{v \cdot 0}{N}\right)} & \dots & e^{j2\pi\left(\frac{u \cdot 0}{M} + \frac{v(N-1)}{N}\right)} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ e^{j2\pi\left(\frac{u(M-1)}{M} + \frac{v \cdot 0}{N}\right)} & \dots & e^{j2\pi\left(\frac{u(M-1)}{M} + \frac{v(N-1)}{N}\right)} \end{bmatrix}$$

- A er en ortogonal basis for $\mathbb{C}^{M,N}$.
- 2D DFT av en sinus eller cosinus med frekvens (u, v) er kun ulik 0 i (u, v) og $(-u, -v)$.